

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE AUSTRÁLIE A OCEÁNIE – sylabus přednášky

HOSPODÁŘSTVÍ

Vývoj hospodářství

konec 19. století:

hlavní dodavatel vlny pro britský průmysl

zemědělské produkty: ovoce, hovězí a skopové maso, mléčné výrobky

export do Británie a Evropy

ve 20. století i nerostné suroviny

industrializace nahrazující dovoz (1920s – 1960s)

vyvolána vysokými dopravními náklady spotřebního zboží

slévárny, textilní p., pivovary, potravinářský p.

chráněny před vnější konkurencí vysokými cly

po 2. svět. válce i ocelárny, výroba automobilů

Dvojitá ekonomika

1. vrstva: **export surovin**

zemědělské i přírodní

podobné jako v rozvojových zemích

2. vrstva: **zpracovatelský průmysl**

donedávna chráněn vysokými cly

řada státních podniků

často neefektivní a nekonkurenceschopné

ale význam pro distribuci příjmů pocházejících z exportu surovin na širší skupiny

pracujících

ekonomický protekcionismus – spojen s přísnou migrační politikou (politika bílé Austrálie – populační protekcionismus)

Krise (z) neoliberalismu

protekcionská politika zkolabovala v 70-80. letech

nižší ceny surovin na svět. trzích

ztráta tradičních trhů v Británii a Evropě

důsledek rozšíření EU

pokračoval populační růst

mezinárodní tlak na **otevření ekonomiky** (období neoliberalismu)

obrat k východní Asii

nalezení nových trhů ve východní Asii

rychle se industrializující ekonomiky bez dostatku surovin

Japonsko, později i Jižní Korea, Tchaj-wan...

Japonsko dnes importuje více z Austrálie než z Evropy a USA dohromady

hodnota exportu nerostných surovin přesáhla export zemědělských surovin

Otevření ekonomiky

závislost na exportu si vynutila otevření ekonomiky
výrazné snížení cel v průběhu 80. a 90. let
clo na automobily: 1980: 100%, 2000: 15%
uvolnění kurzu australského dolaru (1983)
řada výrob mezinárodní konkurenci neustála a zanikla
malý domácí trh
výrazný nárůst nezaměstnanosti (přes 10%)
situace na trhu práce vedla k dalšímu omezení imigrace
snížení imigračních kvót (1994)
snaha proniknout na světové trhy

Současné hospodářství

velikost ekonomiky: 612 mld. US\$ (2004)

16. největší na světě

HDP na obyvatele: 49 986 USD/osoba (2008/09), 13. nejbohatší na světě

hlavním zdrojem HDP je terciér: 68,4%

průmysl a stavebnictví: 23,2%

těžba: 4,9%

zemědělství: 3,4%

od krize počátkem 90. let příznivý hosp. vývoj

růst HDP 3-4% ročně

nezaměstnanost 5%

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

- ADB, **ANZUS**, APEC, ARF, ASEAN (dialogue partner), Australia Group, BIS, C, CP, EAS, EBRD, FAO, G-20, **IAEA**, IBRD, ICAO, ICC, ICCT, ICRM, IDA, IEA, IFC, IFRC, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, MIGA, NAM (guest), NEA, NSG, **OECD**, OPCW, Paris Club, PCA, PIF, SAARC (observer), Sparteca, SPC, UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNMIS, UNMIT, UNRWA, UNTSO, UNWTO, UPU, **WCO**, WFTU, **WHO**, WIPO, WMO, WTO, ZC

TĚŽBA

nerostné suroviny tvoří největší část exportu

45% (2002)

značné zásoby fosilních paliv i minerálů

přední světový exportér i producent řady významných nerostných surovin

největší světový producent hliníku a bauxitu

druhý největší producent niklu a zinku

třetí největší producent železné rudy, zlata, diamantů, kobaltu

největší světový exportér uhlí, železné rudy, hliníku, olova

souhrnná hodnota těžby: 5. největší na světě

bez zahrnutí paliv 3. největší na světě

Energetické suroviny

jeden z mála bohatých států, exportujících fosilní paliva

ropa: Austrálie nemá velké zásoby

těžba pokrývá 70% spotřeby

pobřeží Západní Austrálie (55% australské těžby)

Palm Valley (Severní teritorium)

pánev Eyreova jezera

společný projekt s Východním Timorem na využití ložisek v Timorském moři

černé uhlí: největší světový exportér (od roku 1984)

těžba 260 mil. t (2003)

4. největší těžba na světě

4/5 těžby exportovány

– hlavní oblasti těžby

centrální Queensland – Bowenská pánev...

jihovýchodní Queensland – Ipswich

N. J. Wales – Sydneyská pánev

uran

30% světových zásob

10% světové těžby

veškerá ruda se exportuje

v současnosti 3 ložiska

Jižní Austrálie 2x

Olympic Dam – jeden z největších dolů na světě (uran + měď + stříbro + zlato)

Severní teritorium (Ranger)

Rudy

bauxit

největší svět. těžba

56 mil. t (2003) = 37% svět. těžby

severní Queensland

Severní teritorium

Západní Austrálie

Gladstone (Queensland) – hlavní oblast výroby hliníku

železná ruda

- 3. největší produkce na světě, 17% světové těžby
- Dnes 4 hlavní oblasti těžby: Západní Austrálie (95 % zásob): severozápad a západ Západní Austrálie (90 % těžby), jih Jižní Austrálie, sever Severního teritoria, severozápad Tasmánie
- 20% podíl na celkové hodnotě produkce těžebního průmyslu
- ½ těžby do Číny, ¼ do Japonska, dále J. Korea, Taiwan, Spojené království

měď

- 4. největší těžba na světě
Mount Isa, (Queensland)
Olympic Dam (Jižní Austrálie)

olovo, zinek, stříbro (polymetalické rudy)

- zinek – největší zásoby a druhá největší těžba na světě
- olovo – největší zásoby na světě
- stříbro – 3. největší zásoby
Mt. Isa (Queensland)
Cannington (Queensland)
- 2. největší ložisko stříbra na světě

nikl

- 2. světový producent
Západní Austrálie, Kalgoorlie

zlato

- 3. světový producent, 11% svět. těžby
Západní Austrálie

diamanty

- 3. světový producent
Západní Austrálie, oblast Kimberley
největší světové ložisko

ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL

ve srovnání s těžbou málo rozvinutý

jen 12% HDP (2003)

omezená domácí poptávka, odlehlost trhů, zahraniční konkurence...

asijské země dovážejí suroviny, ale chrání své hospodářství před dovozem hotových výrobků

přední producent uhlí i železné rudy, ale výroba oceli jen 6,8 mil. t (2003)

0,8% světové produkce

srovnatelná s ČR

Energetika

- $\frac{3}{4}$ tepelné elektrárny (40% vytěženého černého uhlí a 90% hnědého uhlí)
- Vodní elektrárny nemají velký podíl (výjimka Tasmánie), po výstavbě díla SNOWY MOUNTAINS HYDROELECTRIC SCHEME (rozloha 5 200 km², 7 elektráren, 16 přehrad, 145 km tunelů) ve Sněžných horách (Nový Jižní Wales) se produkce zvýšila + zavlažování suchých oblastí
- Největší tepelná : Vales Point 2 195 MW
Liddell 2 000 MW

ZEMĚDĚLSTVÍ

Vývoj:

od počátku osídlení v pobřežních oblastech s kolonializmem postup do vnitrozemí

- 70. – 80. léta: vláda výhodně pronajímala půdu farmářům tzv. „squaterům“ – vlastnili vždy území o velké rozloze
- S objevem chladírenských lodí možnost vyvážet masné a mléčné produkty

tradiční hospodářská specializace

dnes jen 3% HDP a 3% zaměstnanosti

ale 20% exportu

orná půda tvoří jen 6% území

vysoce efektivní

80% produkce jde na export

struktura a objem produkce silně ovlivněny zahraniční poptávkou

protekcionalismus EU a USA – větší část exportu do Asie

Rostlinná výroba

- obilný pás – Z svahy Australských hor
- výnosy jsou malé (1,52 t./ha)
- vysoká produktivita - 1 pracovník / 200 ha
- extenzivní charakter vzhledem k nepředvídatelným podmínkám klimatu

pšenice – 60% orné půdy

hlavní produkční oblast: pánev Murray-Darling

Ječmen – významný pro výrobu sladu; JV a J

Oves - na výrobu ovesných vloček

Rýže : v zavlažovaných údolích řek Murray a Darling

Vývoz: Japonsko, Papua Nová Guinea

Osevy se stále zvyšují → vysoká produkce na ha

Kukuřice - na suchých náhorních rovinách

Pícniny a krmné plodiny - na zelené krmivo a siláž

Technické plodiny

Cukrová třtina – *Cane sugar belt* – 2000 km dlouhý pás (Queensland až J Wales)

9. místo na světě (konkurence Brazílie)

Bavlník – zavlažované půdy V pobřeží, náročný na pracovní sílu, 10. místo na světě

Tabák – S Queensland, kryje domácí spotřebu

Slunečnice, podzemnice olejná, chmel

exportní plodiny:

cukr (třtina), rýže, bavlna – pobřeží Queenslandu a N.J.Walesu

banány, ananas – severní tropická oblast

citrusy, olivy – vlhké oblasti na jihovýchodě

Živočišná výroba

Ovce

- velmi stará tradice, chov od 18. stol.

- až 140 milionů ovcí, v Austrálii se chová 12 % celosvětového počtu ovcí a země produkuje 25 % světové produkce vlny
- **Oblasti chovu:** jižní Austrálie, západní svahy Východoaustralských hor vyjma Yorského poloostrova, Tasmánie
- Faktory ovlivňující početnost stád :

přemnožení králíci (spásání trávy, vyhubení morem),
 sucho (chybí potrava),
 požáry, povodně,
 pes dingo
 přemnožený klokan (dnes již jejich ochrana)

export: Japonsko, Evropa

skopové maso + živé ovce: na Blízký Východ

skot – extenzivní chov

export hlavně do USA a Japonska

na mléko – jen Tasmánie, Viktorie (vlhké obl.)

- rozmach v 19. stol., soustředěný do Severního teritoria a Queenslandu (odkud se maso z 80 % vyváží)
 - dnes 29 mil. ks. skotu
 - stavy se postupně zvyšují, konkurenční výhoda: nepřítomnost BSE
- jateční a konzervářská produkce – savany tropického severu (1/2 celk.dobytka)

Rybolov

- Dosud ekonomicky méně významné odvětví
- Vyvážejí se krevety a tuňáci
- Značný potenciál růstu

Lesní hospodářství

- 4,9% rozlohy
- JV, S kontinentu
- blahovičníky - eukalypty
- nedostatek jehličnanů → dovoz, uměle vysazená Pinus radiata - borovice montereyská
- Červený cedr, Queenslandský javor a hedvábný dub
- !!! Požáry!!!

Zranitelnost výkyvy trhu

USA+Japonsko: ¾ australského exportu hovězího masa

1994: USA zakázaly dovoz pro podezření, že do potravinového řetězce vstoupily toxické látky
 Japonsko následovalo

závažné důsledky pro zemědělce i stáda

Austrálie: USA zneužívají environmentální problémy pro ochranu vlastních zemědělců před zahraniční konkurencí